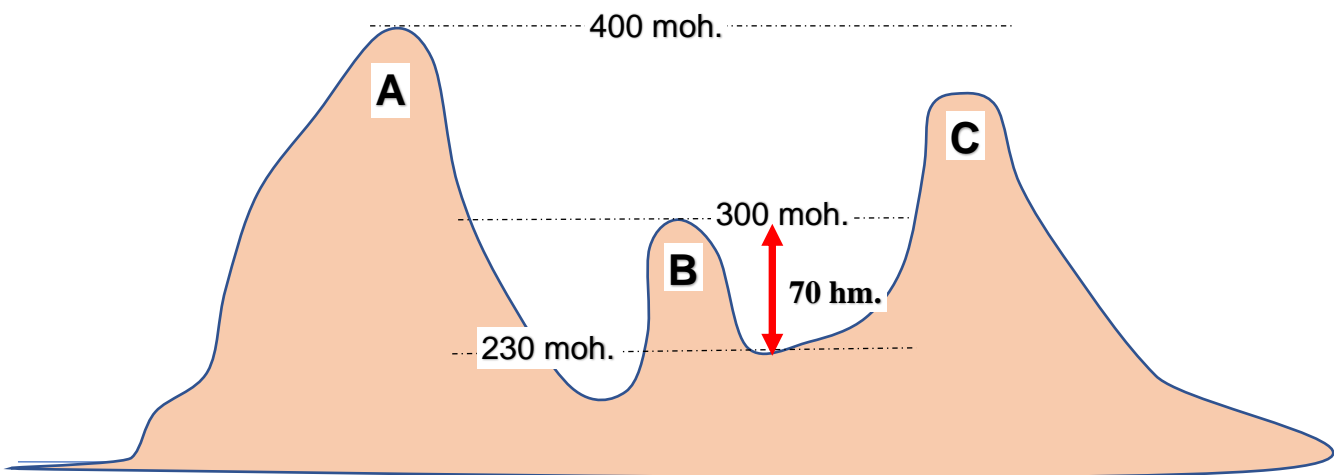

Primærfaktor:

Primærfaktor er et mål på hvor mye en fjelltopp hever seg i forhold til terrenget omkring,

eller sagt på en annen måte hvor dominerende et fjell er i forhold til omgivelsene rundt.

En topp kan defineres som et punkt som er slik at terrenget – i alle retninger fra toppen – går enten bortover eller nedover, og en fjelltopps primærfaktor er den minste vertikale avstanden (høydeforskjellen) en først må gå ned for å kunne gå opp til et høyere punkt enn den toppen man startet fra.

Vi har tre fjell A 400moh., B 300 moh., C 365 moh.

Hva blir primærfaktor til fjell B? Lavest mulig vertikalt ned for å komme til et høyere punkt. Det blir i dette tilfelle C og primærfaktor blir 70 høydemeter (hm).

Primærfaktor til den høyeste fjelltoppen på ei øy blir alltid toppens høyde over havet, fordi vi må ned til 0 moh. for å komme til en høyere fjelltopp. Da ser jeg bort fra flo og fjære.

Hvordan fungerer dette med kommunetopper i praksis:

Jeg bruker oppsettet til Statens Kartverk. De er fagmyndighet og har den beste kompetansen og det beste utstyret for alle målinger. De har laget et opplegg der det kan være opp til 3 alternativer for kommunetoppsamlere. Det skal sies at de aller fleste kommunetoppsamlere går for høyeste punkt i hver kommune.

Alternativ 1: Høyeste punkt i en kommune, som nesten alltid er sammenfallende med høyeste topp.

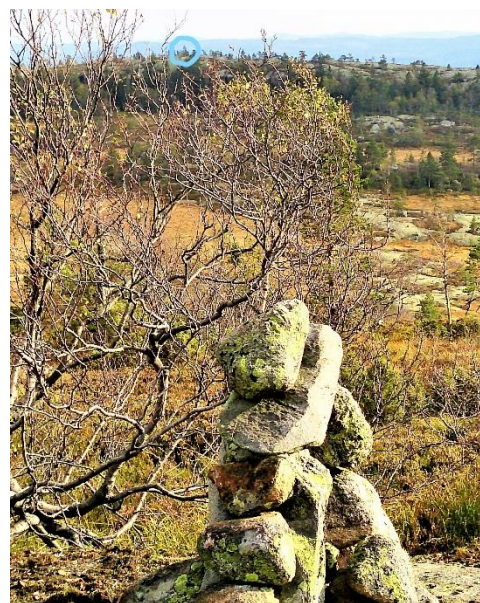
Alternativ 2: I en del kommuner er ikke høyeste punkt og høyeste topp sammenfallende. Det betyr at kommunen har et høyeste punkt som da normalt ligger på grensa til en annen kommune eller fylke. I tillegg har de kommunens høyeste topp, som da er lavere enn høyeste punkt.

Jeg skal vise et praktisk eksempel fra Gjerstad kommune i Aust-Agder: Kommunen har sitt høyeste punkt kalt Solholmsfjell ø 587 moh. med primærfaktor 0,1 hm. Dvs. at punktet ligger i en skråning og er ingen høyde. Merket rød sirkel.

Kommunen har sin høyeste topp kalt Marisheia 573 moh. med primærfaktor 31 hm. Merket blå sirkel.

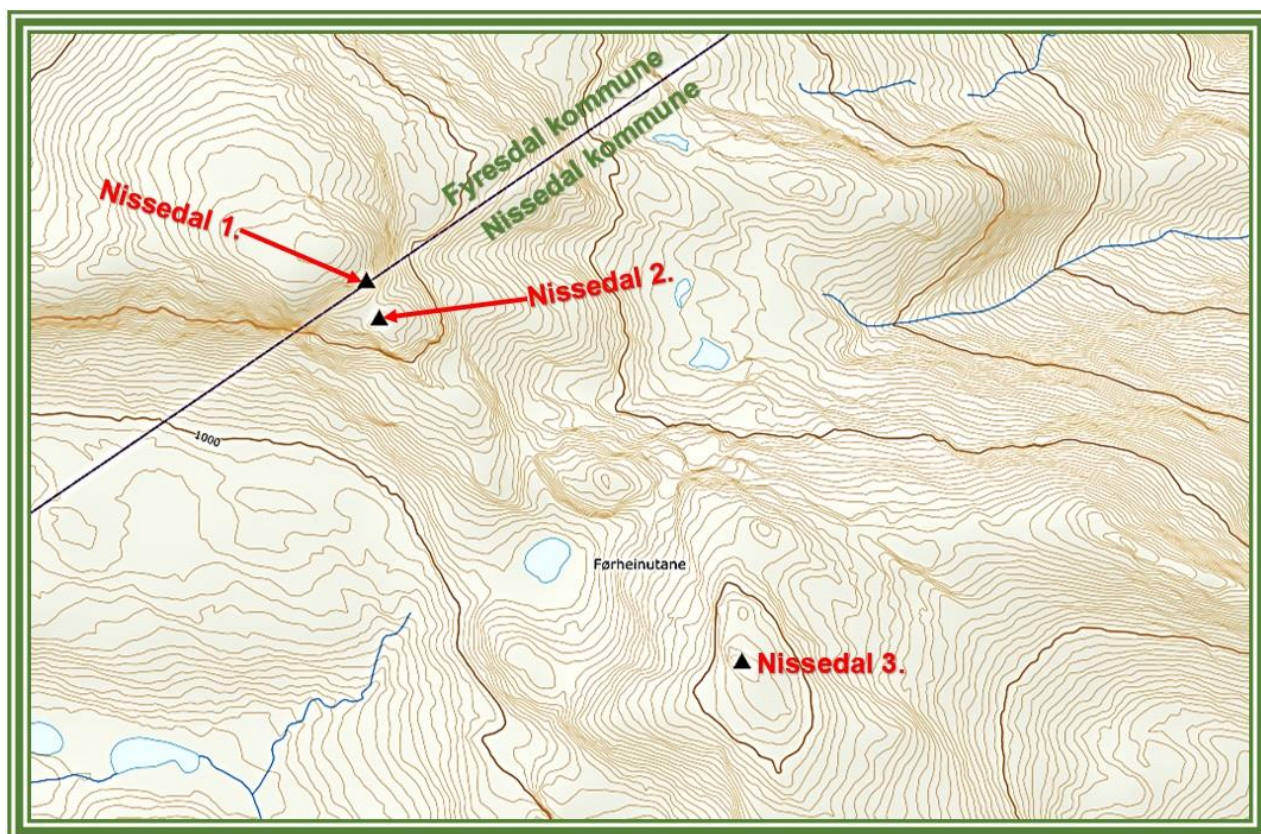
Bildet er tatt fra Marisheia mot høyeste punkt i skråningen på grensa til Telemark (rød sirkel).

Bildet er tatt motsatt vei mot Marisheia fra skråningen på grensa til Telemark som er 14 hm. høyere.

Av lista fra Statens Kartverk av 13.12.2017 er det 31 kommuner i Norge med både høyeste punkt og høyeste topp. Av disse er 8 på bre, dvs. høyeste punkt ligger på bre og forandrer seg over tid. Derfor er høyeste topp på fjell med i tillegg. Etter kommunesammenslåing pr. 1.1 2020 er antallet mindre.

Alternativ 3: Det tredje alternativet må sees i sammenheng med alternativ 2. Statens kartverk har definert høyeste topp i en kommune som en topp med en primærfaktor på mer enn 10 hm. Noen få kommuner har altså et høyeste punkt, høyeste høyde med primærfaktor under 10 hm. og en høyeste topp med primærfaktor over 10 hm. Jeg bruker Nissedal som et eksempel:

Nissedal1:

Nissedals kommunes høyeste punkt Førheinutane øsø. på kommunegrensa til Fyresdal med primærfaktor 0,1 hm.

Nissedal 2:

Nissedals kommunes høyeste høyde Førheinutane øsø. med primærfaktor 2 hm., altså bare et lite høydepunkt.

Nissedal 3:

Nissedals kommunes høyeste topp Førheinutane øsø. med primærfaktor 19 hm., altså en topp med primærfaktor mer enn 10 hm.

Av lista fra Statens Kartverk av 13.12.2017 er det 4 kommuner i Norge med både høyeste punkt, høyeste høyde med primærfaktor mindre enn 10 hm og høyeste topp med primærfaktor mer enn 10 hm.

Dette er Nissedal kommune i Telemark, Arendal kommune i Aust Agder, Oppegård kommune Akershus og Åmot kommune i Hedmark. Oppegård kommune ble slått sammen med Ski kommune til Nordre Follo pr. 1.1.2020, så nå er det bare tre igjen.

Jeg har valgt å samle på både alternativ 1, 2 og alternativ 3 der dette er praktisk. Så jeg samler egentlig på alle tre alternativene som Statens Kartverk har beskrevet. Jeg vil tro at de aller fleste kommunetoppsamlere nøyer seg med alternativ 1. Jeg beskriver de da i mitt opplegg som kommunenavn 1, 2 og 3 sammenfallende med alternativene over.